

अंतरी पेटबू ज्ञानज्योत
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, अठनांब.
द्वितीयवर्ष कला मराठी अभ्यासक्रम
(जुलै, १९९९ पासून)
कमरळ पेपर-३ (बी-३)
साहित्य प्रकार : वैचारिक गद्य आणि पद्य

सत्र पहिले : वैचारिक गद्य

नेमठेले पाठ्यपुस्तक - भारतीय संस्कृती - साने गुरुजी,
प्रकाशक - कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन,
विजया नगर, आंबील ओढा,
पुणे-४११ ०२०.

सत्र दुसरे : पद्य

नेमठेले पाठ्यपुस्तक - बहिणाबाईची गाणी (कव्यसंग्रह)- बहिणाबाई चौधरी,
१) प्रकाशक - सुषिता चौधरी, ज्योती शबर,
ज्योती पब्लिशिंग्स, १४३/४२७३,
कलामवार नगर, खिरीळी, मुंबई-४०० ०८३.
२) प्रकाशक - रामदास मटकळ, पौप्युलर प्रकाशन प्रा.लि.
३५ सी लांडेव रोड, मुंबई-४०० ०३४.

सत्र पहिले - वैचारिक गद्य - भारतीय संस्कृती - सानेगुरुजी.

अ) अध्ययन व अध्यापनाची उद्दिष्टे :-

तासिका

१)	वैचारिक गद्य या काठमय प्रकाराची वैशिष्ट्ये समजावून घेणे.	०२
२)	मराठीतील वैचारिक गद्य परंपरेचा स्पष्ट परिचय करून घेणे.	०२
३)	वैचारिक गद्य लेखनाचा आशय, अभिव्यक्ति, त्यातून व्यक्त होणारे लेखकाचे व्यक्तिमत्व यांचा स्पष्ट परिचय करून घेणे.	०२

०६

ब) बटक विस्लेखन :- भारतीय संस्कृती या सानेगुरुजींच्या पुस्तकाच्या संदर्भात.

- १) भारतीय संस्कृतीतील अद्वैत विचार, बुद्धीचा महिमा, ऋषी, कर्ण, कर्म, मक्ती, ज्ञान व संयम या विषयीचे साने गुरुजींचे वैचारिक चिंतन.

०८

कु.मा.प.

- २) भारतीय संस्कृतीतील कर्माकृत्यात, कुल-विधाय संकेत, चार पुरुषार्थ, चार आश्रम, चार जी स्वल्प, फलवेतर सृष्टी या संदर्भातील साने गुरुजींचे विचार. ०६
- ३) भारतीय संस्कृतीतील अद्वैत, कल्पेपासून, व्येयांष्टी पराकाष्ठा, अवतार-कल्पना, मूर्तीपूजा, प्रतीके, श्रीकृष्ण व त्याची मुरती, मृत्यू या संदर्भातील साने गुरुजींचे विचार. ०६
- ४) भारतीय संस्कृती या पुस्तकातून साने गुरुजींच्या काळातील सामाजिक वास्तव कसे आणि किंवात प्रतिबिंबित झाले असते याचा विचार. ०४
- ५) भारतीय संस्कृती या पुस्तकातून व्यक्त होणारे साने गुरुजींचे आधिक सौंदर्य. ०४
- ६) भारतीय संस्कृती या पुस्तकातून व्यक्त होणारा साने गुरुजींचा जीवन विषयक दृष्टिकोण, त्यांची अनुभव घेण्याची व मांडण्याची जाटणी, या संदर्भात पुस्तकाचा अभ्यास. ०४
- ७) भारतीय संस्कृती या पुस्तकाच्या अभ्यासातून साकार होणारी भारतीय संस्कृतीची विविध रूपे. ०२

एकूण ०६ + ३४ - ४०

सत्र दुसरे - पंच - बहिजाबाईची गाणी (काव्यसंग्रह) - बहिजाबाई चौकटी.

अ) अच्यवन व अज्ञापनाची उचिडे :-

- १) कविता या वाच. मय्यकाराची वैशिष्ट्ये स्पष्टातून घेणे. ०२
- २) कवितेतून कविमन कसे अविष्कृत होते ते स्पष्टातून घेणे. ०१
- ३) कवितेच्या रसग्रहणाचे स्वल्प आणि त्याचे निकष यांची ओळख करून घेणे. ०१

ब) बटक विश्लेषण :

बहिजाबाईची गाणी या पुस्तकाच्या संदर्भात-

- १) बहिजाबाईच्या कवितेचा आशय, अभिप्रेत्ये सातून व्यक्त होणारे त्यांचे व्यक्तिमत्त्व याचा स्पष्ट परिचय. ०४
- २) सासर, माहेर, देव, पाणून, कुमिकर्म, निरुनिराळी व्यक्तिमत्त्वे यांच्या संदर्भात व्यक्त झालेल्या भावविषयाच्या आधारे बहिजाबाईच्या व्यक्तिमत्त्वाचे आकलन. ०४

३)	समकालीन सामाजिक वास्तव बहिष्कारांच्या काव्यातून कसे आणि कितीपत व्यक्त झाले आहे, याचा विचार.	०४
४)	बहिष्कारांच्या काव्यातील जीवनविषयक विचार.	०४
५)	बहिष्कारांच्या काव्यातील भाषिक सौंदर्य.	०४
६)	बहिष्कारांच्या पाठवा, आस्वाजी, पोळ इत्यादी सणविषयक कवितांचा अभ्यास.	०४
७)	बहिष्कारांच्या कवितेतील शैली भाषेचा वापर आणि लोकगीतराशी असणारे साधर्म्य.	०४
८)	बहिष्कारांच्या काव्यातील निसर्ग.	०४
९)	बहिष्कारांच्या काव्यातून व्यक्त झेजार किंनोद.	०४

३६

एकुल ०४ + ३६ - ४०

४० + ४० - ८०

संदर्भ साधन (प्राध्यापकांसाठी)

- १) लोकराज्य - बहिष्काराई विशेषांक.
- २) गीतकाम्य - संपा. वसंत दाबतर, आलोचना प्रकाशन, मुंबई, १९७१.
- ३) बहिष्काराईची गाणी (परीक्षण) - सरिता पदवी, समाजप्रबोधनपत्रिका, मार्च-एप्रिल, १९७१ (अंक क्र. ३८)
- ४) बहिष्काराईच्या काव्यातील लोकगाणी - मधुकर बाकोले, सत्यकथा - नोव्हेंबर, ७८, मार्च, ८०.
- ५) बहिष्काराईची गाणी (तिसरी आवृत्ती) पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९७८ मधील इंदिरा संत यांचा निसर्ग कव्या माझ्या बहिष्काराई हा लेख.
- ६) जन्मदा संत ३ मधील सोपानदेव चौधरींचा लेख.
- ७) बहिष्काराई चौधरी - एक चिंतन, स्नेहलता चौधरी, कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे-३०.

अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत
उत्तर महाराष्ट्र विभागीय, बळगांव.
सुतोवर्ण कला मण्डी
अनरक पैपर-१ (सामान्य स्तर)
वैचारीक पत्र आणि पत्र
(भारतीय संस्कृती, महिलावर्गाची कला)
प्रत्यक्षिकेचे दरम
(पुणे, १९९९ पासून)

वेळ :- १ तास

एकूण गुण :- १००

- सूचना :- १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

विभाग पहिला
(भारतीय संस्कृती)

- प्र. १क दीर्घांतरी एक प्रश्न
किंवा
दीर्घांतरी एक प्रश्न गुण १८
- प्र. २क पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची मोठ्यात उत्तरे लिहा.
(६ पैकी ४) गुण १६
- प्र. ३क पुढीलपैकी कोणत्याही दोघोंबर टीपा लिहा.
(४ पैकी २) गुण १६

विभाग दुसरा

- प्र. ४क दीर्घांतरी एक प्रश्न
किंवा
दीर्घांतरी एक प्रश्न गुण १८
- प्र. ५क पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची मोठ्यात उत्तरे लिहा.
(६ पैकी ४) गुण १६
- प्र. ६क पुढीलपैकी कोणत्याही दोघोंबर टीपा लिहा.
(४ पैकी २) गुण १६

मंडळी वेदवृत्त संस्थेचे
उत्तर महाराष्ट्र विभागाचे, बळगांव
तृतीयवर्ष कव्य मराठी अभ्यासक्रम
(जुलै, १९९९ पासून)
कारण पेपर-३ (सामान्यस्तर) (पर्यायी अभ्यासक्रम)
उपयोजित मराठी

अ) **अध्ययन व अध्यापनाची उद्दिष्टे :-**

वासिका

- १) विविध प्रकारचे संपादन कौशल्याचे तंत्र, भाषांतर-रूपांतर, परिचयात्मक लेखन या संदर्भात मासिक कौशल्याची ओळख करून त्याचे उपयोजन करणे. ०२
- २) विविध क्षेत्रातील पारिभाषिक भाषा व्यवहाराचा परिचय करून घेणे. ०२
- ३) ग्रीड साक्षरतासाठी लेखन, विविध प्रकारचे परीक्षणात्मक लेखन, रोजनिशी लेखन सूची लेखन यातील मासिक कौशल्याचे तंत्र समजावून त्याचे उपयोजन करणे. ०२
- ४) मराठीतील शुध्दलेखनाचे नियम समजावून त्याचे उपयोजन करणे. ०२

ब) **घटक विश्लेषण :-**

सत्र पहिले -

- १) **संपादन कौशल्य व उपयोजन :**
संपादन शास्त्राची ओळख व संपादन कौशल्याचे तंत्र स्मरणिक संपादन, मितीपत्रिका संपादन, गृहपत्रिका संपादन या सर्व प्रकारच्या संपादन कौशल्याचे तंत्र व उपयोजन. ०८
- २) **भाषांतर स्वरूप, प्रकार व उपयोजन :**
भाषांतराची आवश्यकता, भाषांतर कौशल्याची विविध अंगांचा स्मूल परिचय.
भाषांतराचे प्रकार - अनुवाद, छाननुवाद, भाषानुवाद, रूपांतर, अर्वाचिनीकरण यांचा स्मूल परिचय नमुन्या दाखवून काही उदाहरणांचे भाषांतर, रूपांतर, भाषानुवादाचे उपयोजन. ०८
- ३) **परिचयात्मक लेखन स्वरूप व उपयोजन :**
परिचयात्मक लेखनाचे मासिक कौशल्य तंत्र लेखक, कवी व कलाकृती यांच्या परिचयात्मक लेखनाचे उपयोजनात्मक नमुने. ०६

कु.मा.प.

४) परिभाषा स्वल्प व उपयोजन :

परिभाषेचे स्वल्प, परिभाषेची वैशिष्ट्ये, शासन व्यवस्थातील परिभाषा, कार्यालयीन परिभाषा, न्यायालयीन परिभाषा, विज्ञानाची परिभाषा, बाळ. मधील परिभाषा यांचा स्पूळ परिचय, वैशिष्ट्ये व उपयोजन.

०८

५) प्रौढ साक्षरांसाठी लेखनाचे स्वल्प :

प्रौढ साक्षर लेखनाचे प्रयोजन

प्रौढ साक्षरांसाठी लेखन कौशल्याचे तंत्र व उपयोजन.

०६

सात्र बुद्धी

१) परीक्षणात्मक लेखन तंत्र व उपयोजन :-

परीक्षणात्मक लेखन कौशल्याचे तंत्र व स्वल्प पुस्तक परीक्षण, नाट्यप्रयोग परीक्षाचे उपयोजनात्मक नमुने.

०८

२) रोजनिशी लेखन स्वल्प व शैली वैशिष्ट्ये व उपयोजन.

रोजनिशीचे स्वल्प, रोजनिशीचे प्रयोजन, रोजनिशी लेखन शैली वैशिष्ट्ये काही निव्वळ निवयावर रोजनिशीचे उपयोजन.

०८

३) शुद्धलेखनाचे नियम व उपयोजन :-

शुद्धलेखनाच्या नियमांचा स्पूळ परिचय व उपयोजनात्मक नमुने.

०६

४) मराठीतील पारिभाषिक शब्द स्वल्प :

मराठी पारिभाषिक शब्दांचा स्पूळ परिचय व उपयोजन.

०६

५) सूचीलेखन कौशल्य व प्रकार :-

सूची लेखनाचे कौशल्य तंत्र.

विविध पध्दतीच्या सूचीलेखनाचा स्पूळ परिचय.

०८

सुद्धा त्रिमिता

८०

संदर्भ ग्रंथ

- १) श्रीवाणी वर्ग-१, अंक-१ - का.स.वाणी मराठी प्रगत अध्ययन संस्था, उभरतीनगर, देवपूर, मुळे-२.
- २) पाश्चांत विद्या - संपादक - डॉ. रमेश बाबोटे, यशवंतराव चव्हाण पुस्तक विद्यापीठ, नांदेड.
- ३) मराठी विद्यकोष - खंड-१८.
- ४) वैज्ञानिक परिभाषा कोश - महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ.
- ५) उपयोजित मराठी - प्रथमवर्ष कला, उमावि, जळगाव.
- ६) सुप्रस मराठी व्याकरण लेखन - मो.रा. बाळगे, नितीन प्रकाशन, पुणे-३०.

बॉली वेड्यू कानज्योत
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, फर्रुखाबा
दुतीयवर्ष कळम मराठी अभ्यासक्रम
जुलै, १९९९ वास्तू
कनरळ वेपर-३ (सामान्यस्तर) - उपयोक्तित मराठी

वार्षिक परीक्षांसाठी प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुण विभागणी.

वेळ :- ३ तास

कुल्ल गुण : १००

सूचना :-

- १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
- २) दोन्ही विभागाची उतरे एकत्रच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

विभाग - पहिल्या

प्रश्न १ख.

अ)	भाषांतरावर उपयोजनात्मक प्रश्न.	०६ गुण.
ब)	परिचयात्मक लेखनावर उपयोजनात्मक प्रश्न.	०६ गुण.
क)	परिभाषेवर उपयोजनात्मक प्रश्न.	०६ गुण.

		१८ गुण

प्रश्न २घ.

अ)	प्रीढ साक्षरांसाठी लेखनतंत्रावर प्रश्न.	०८ गुण
ब)	संपादन कीशत्य तंत्रावर प्रश्न.	०८ गुण.

		१६ गुण.

प्रश्न ३रा.

अ)	संपादन कीशत्य.	०४ गुण.
ब)	भाषांतर कीशत्य.	०४ गुण.
क)	परिचयात्मक लेखन.	०४ गुण.
ड)	प्रीढ साक्षरांसाठी लेखन.	०४ गुण.

कु.मा.प.

पेज नं. २

विभाग - दुसरा.

प्रश्न ३वा.

- अ) परीक्षात्मक लेखनाकर उपयोगात्मक प्रश्न. ०६ गुण.
- ब) रोजनिशी लेखनाकर उपयोगात्मक प्रश्न. ०६ गुण.
- क) शुद्धलेखनाकर उपयोगात्मक प्रश्न. ०६ गुण.

१८ गुण.

प्रश्न ५वा.

- अ) सूची लेखन कौशल्याकर प्रश्न. ०८ गुण.
- ब) मराठी पारिभाषिक शब्द याचकर प्रश्न. ०८ गुण.

१६ गुण.

प्रश्न ६वा.

- अ) परीक्षात्मक लेखन कौशल्याकर प्रश्न. ०४ गुण.
- ब) रोजनिशी लेखन कौशल्याकर प्रश्न. ०४ गुण.
- क) शुद्धलेखन नियमाकर प्रश्न. ०४ गुण.
- द) सूची लेखन कौशल्याकर प्रश्न. ०४ गुण.

१६ गुण.

अंतरी वेदम् ज्ञानन्योत
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, पळगांव.
तृतीयवर्ष कव्य वगैरी अभ्यासक्रम.
जुलै, १९९९ पासून
विशेष स्तर पेपर-३ (पस-३) - साहित्य विचार

अ)	अभ्यन व अध्यापनाची उद्दिष्टे :-	व्यक्तिका
१.)	भारतीय आणि पाश्चात्य साहित्यशाखातील संकल्पनांचा स्पष्ट परिचय विद्यार्थ्यांना करून देणे.	०४
२.)	साहित्याचे स्वरूप, साहित्याचे प्रयोजन, साहित्याची निर्मिती, साहित्याचा आस्वाद आणि परिणाम, साहित्याची भाषा यांचा प्राथमिक परिचय विद्यार्थ्यांना करून देणे.	०४
		०८

ब) घटक विश्लेषण :-

सत्र पहिले.

घटक-१ : साहित्याचे स्वरूप आणि व्याख्या.

१.१	साहित्याचे स्वरूप, संस्कृतमधील काव्य शब्दाची व्याप्ती.	०४
१.२	मामह, दण्डी, कामन, कुन्तक, मम्मट, विश्वनाथ यांनी केलेल्या साहित्याच्या व्याख्या.	०४
१.३	जॉन्सन, हेग्लिट्ट, रस्किन, बर्टस्वर्थ, क्रोळरिज, मॅथ्यू, अर्नोल्ड यांनी केलेल्या साहित्याच्या व्याख्या.	०४

घटक-२ : साहित्याचे प्रयोजन (भारतीय व पाश्चात्य मतांचा परिचय).

२.१	प्रयोजन म्हणजे काय.	०४
२.२	मम्मटाने सांगितलेल्या सहा प्रयोजनांचा परिचय (यदाप्रसूती, अर्थप्राप्ती, अशुभनिवारण, व्यवहारज्ञान, कान्तासम्पित्त आनंद).	उद्देश.
२.३	आत्माविष्कार, पलायनवाद, जीवनमाध्य, इच्छापूर्ती किंवा स्वप्नरंजन, जिज्ञासापूर्ती, समाजप्रबोधन.	०४

घटक-३ : साहित्यनिर्मिती प्रक्रियेतील घटकांचा परिचय.

३.१	प्रतिभा, श्रुत्युत्पत्ती आणि अभ्यास : स्वरूप आणि कार्य.	०४
३.२	काल्पनिक कल्पनाशक्तीचा सिध्दान्त, कल्पनाशक्ती (Imagination) चमत्कृतीशक्ती (Fancy) आणि यांचे स्पष्ट स्वरूप.	०४

३२

घटक-४ : कव्यशास्त्री आणि कवीविचार :

- ४.१ त्रिविध कव्यशास्त्री : अभिध्वन, उभाणा, आणि व्यंग्यना यांचे स्वरूप व प्रकार. ०५
- ४.२ कव्यार्थ, उभाणार्थ, आणि व्यंग्यार्थ. ०५

घटक-५ : साहित्याचा आस्वाद आणि पौष्कल.

- ५.१ मरतचे तसूत्र - भाव, विभाव, व्यंग्यिचारी भाव, सात्त्विक भाव, स्थायीभाव यांचा परिचय. ०५
- ५.२ नउ (सांथा स्कूल परिचय. ०५
- ५.३ ऑरिस्टॉटलचा कॅथार्सिसचा सिद्धांत आणि कलम रसविचार यांचा धोडक्यात परिचय. ०५

घटक-६ : साहित्याची भाषा.

- ६.१ वाग्मनाच्या शैलीविचारया स्कूल परिचय. ०५
(कान्धमुज व काव्यशैली यांचा अभ्यास अभिप्रेत नाही).
- ६.२ शैलीविचार (Style)
शैली म्हणजे काय.
आवाम्य तशी शैली व हेरक तशी शैली यांचा परिचय. ०५
- ६.३ प्रतिमा (Image) आणि छक (Metaphor) यांचे स्कूल स्वरूप. ०५

संदर्भ ग्रंथ

- १) अमिनव कान्यककाण्ड - रा. श्री. जोष.
- २) कान्यशासक प्रदीप - स. रा. गाडगीळ.
- ३) अमिनव साहित्यशास्त्र - मालचंद्र खाडकेकर, डॉ. लील्य गोविंदकर.
- ४) भारतीय साहित्यशास्त्र - ग. प्रथ. देशपांडे.
- ५) भारतीय साहित्यविचार - प्रा. व. लु. सोनार.
- ६) पश्चात्य साहित्यविचार - प्रा. व. लु. सोनार.
- ७) भारतीय साहित्यविचार - मालचंद्र खाडकेकर, लील्य गोविंदकर.
- ८) पश्चात्य साहित्यविचार - मालचंद्र खाडकेकर, लील्य गोविंदकर.
- ९) साहित्यमीमांसा - डॉ. रा. शं. वाळिंबे.
- १०) भारतीय साहित्यशास्त्र - रा. ग. कृष्णसे.
- ११) भारतीय साहित्यविचार - प्रा. भुजंग वाडीकर, प्रा. जीवन विप्लवाकर, अभय प्रकाशन, नांदेड.
- १२) भारतीय साहित्यविचार - अरविंद बाभन कुलकर्णी.

अंशरी पेढवू ज्ञानभोत
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, अहमदाबाद
तुलीवर्ण कळ मराठी अभ्यासक्रम
विशेष स्तर (एस्-३) साहित्यविचार
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
जुलै, १९९९ मसुदा

वेळ :- ३ तास.

कुल गुण :- १००

सूचना :-

- १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- २) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच प्रश्नपत्रिकेत लिहावीत.

विभाग पहिला

प्र. १अ दीर्घांतरी प्रश्न
किंवा
दीर्घांतरी प्रश्न

१८ गुण

प्र. २अ पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
(६ पैकी ४)

१६ गुण.

प्र. ३अ पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीप लिहा.
(४ पैकी २)

१६ गुण.

विभाग दुसरा

प्र. ४अ दीर्घांतरी एक प्रश्न.
किंवा
दीर्घांतरी एक प्रश्न.

१८ गुण.

प्र. ५अ पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
(६ पैकी ४)

१६ गुण.

प्र. ६अ पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीप लिहा.
(४ पैकी २)

१६ गुण.

अंतरी पेढव् कानज्योत
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळीगाव
तृतीयवर्ष कळ मराठी अभ्यासक्रम
विद्येपरवर पेपर-४ (एस-४)
जुलै, १९९९ कसून

सामान्य भाषाविज्ञान आणि पारंपारिक व्याकरण

अ) अध्यासन व अध्यापनाची उद्दिष्टे :-	तासिका
१) भाषा म्हणजे काय आणि तिचे मानवी जीवसृतीक कार्य कोणते ते समजावून घेणे.	०१
२) स्वनविज्ञानाचा स्थूल परिचय, स्वननिर्मितीची प्रक्रिया, वागिंद्रिये - रचना व कार्य समजावून घेणे.	०१
३) स्वनिम संकल्पना आणि मराठीची स्वनिम व्यवस्था यांची माहिती करून घेणे.	०१
४) रूपिका, रूपिम आणि रूपिकांतरे या संकल्पना समजावून घेणे.	०१
५) वाक्यविन्यास आणि अर्थविन्यास यांचे स्वरूप समजावून घेणे.	०१
६) मराठीतील पारंपारिक व्याकरणातील कर्त्री म्हणूनच्या घटकक्रमांचा परिचय करून घेणे.	०१
७) प्रमाण भाषा व बोली तसेच भाषा, समाज व संस्कृती यांच्या परस्पर संबंधांचा स्थूल परिचय करून घेणे.	०१

	०७

ब) घटक विस्तरे :-

सम पहिले

घटक-१ :- भाषा : स्वरूप, व्याख्या, कार्य आणि वैशिष्ट्ये.

१.१ भाषेचे स्वरूप व व्याख्या.	०२
१.२ भाषेचे कार्य : संज्ञापन (संदेशन).	०२
१.३ भाषेची वैशिष्ट्ये.	०१

घटक-२ :- स्वनविज्ञान.

२.१ स्वन म्हणजे काय स्वननिर्मितीची प्रक्रिया.	०२
२.२ वागिंद्रियांची रचना व कार्य.	०२

घटक-३ :- स्वनिम संकल्पना आणि मराठीची स्मृतिव्यवस्था.

३.१	स्वनिम निश्चितीची तरतुदे.	०२
३.२	स्वनिम विनियोगाचे प्रकार.	०४
३.३	स्वन, स्वनिम, स्वनांतर - परस्पर संबंध.	०४
३.४	मराठीची स्वनिमव्यवस्था (स्वरस्वनिम आणि ह्रस्वस्वनिम).	०४

घटक-४ :- ह्रस्विन्यास.

४.१	ह्रस्विमचे तत्त्व.	०२
४.२	ह्रस्विना, ह्रस्विम आणि ह्रस्विनांतर यामधील परस्पर संबंध.	०४
४.३	ह्रस्विमांचे प्रकार (आशयबोधक ह्रस्विम आणि कार्यकर ह्रस्विम).	०४

३३

०७ + ३३ - ४०

दुसरे सत्र

घटक-५ :- वाक्यविन्यास आणि अर्थविन्यास.

अ) वाक्यविन्यास.

५.१	पद, पदसमूह, उच्चारक्य, वाक्य या संकल्पनांची ओळख.	०३
५.२	वाक्याचे घटक आणि वाक्याचे प्रकार (प्रधान आणि गौण).	०३

ब) अर्थविन्यास.

५.३	अर्थाचे स्वरूप, व्याख्या.	०३
५.४	अर्थप्रक्रिया, शब्दांचे विविध अर्थ, अर्थक्षेत्र, संकल्पना, अर्थघटक विश्लेषण.	०३

घटक-६ :- पारंपारिक व्याकरण.

६.१	शब्दांच्या जाती.	०४
६.२	मराठीतील विभक्तीव्यवस्था (समूल परिचय).	०४
६.३	मराठीतील प्रयोग व्यवस्था (कर्तरी, कर्मणी, माचे).	०४

खंडक-७ :- प्रमाण भाषा व बोली.

७.१	प्रमाणभाषा व बोली यांच्या परस्परसंबंध.	०४
७.२	मराठीच्या प्रादेशिक बोली (कोकणी, अहिराणी, वऱ्हाडी, नागपुरी).	०४

खंडक-८ :- भाषा व संस्कृती.

८.१	समाज, संस्कृती व भाषा यांच्या परस्परसंबंधाचे चिकित्सा.	०४
८.२	व्यावसायिकांची भाषा, स्त्रियांची व पुरुषांची भाषा.	०४

४०

४० + ४० = ८०

संदर्भग्रंथ

- १) वर्णनात्मक भाषाविज्ञान - स्वल्प आणि पध्दती - संपादक - डॉ. कल्याण काळे, डॉ. अंजली सोमण.
- २) भाषाविज्ञान वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक - संपादक - डॉ. मालशे, डॉ. इनामदार, डॉ. सोमण, संजय प्रकाशन, पुणे-४.
- ३) भाषाविज्ञान परिषद - डॉ. मालशे, डॉ. पुंढे, डॉ. सोमण.
- ४) अभिनव भाषाविज्ञान - डॉ. गं. ना. जोगळेकर, सुनिवार प्रकाशन, पुणे-३०.
- ५) वर्णनात्मक भाषाविज्ञान - डॉ. लीला गोविलकर.
- ६) मराठीचा भाषिक अभ्यास - डॉ. मु. श्री. कन्नडे.
- ७) सामाजिक भाषाविज्ञान - संपादक - डॉ. प्रभाकर जोशी, प्रा. चारुता मोखडे.
- ८) सुलभ भाषाविज्ञान - डॉ. द. दि. पुंढे.
- ९) मराठीचे व्याकरण - डॉ. लीला गोविलकर.
- १०) मराठी व्याकरण परिषद - डॉ. राजशेखर गं. शिरोड, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे-३०.
- ११) सुगम मराठी व्याकरण लेखन - मो. उ. वाळुंके, नितीन प्रकाशन, पुणे-३०.
- १२) अभिनव मराठी व्याकरण - डॉ. प्र. न. जोशी.

मंडळी पेढव् कलनज्योत
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
दुतीमवर्ग कलम काठी सामान्यकलम
विशेष पेपर-२ (एस-२) प्रात्यक्षिक पेढी
जुलै, १९९९ पावस
सामान्य ज्ञानाविज्ञान आणि पारंपारिक व्याकरण

सव पाविणे

- १) संदेशनाच्या विविध साधनांचा तत्पर तयार करा.
(उदा हाकभाव, रंग, चित्र, रेखाकृती, ध्वज, प्रकरणाची खून इ.)
- २) वागिंद्रियाची आकृती काढा. प्रत्येक अवयवास क्रमांक देऊन त्याचे कार्य स्पष्ट करा.
- ३) स्वनांतर संकल्पना स्पष्ट करून त्याची प्रत्येकी पाच पांच उदाहरणे तयार करा.
- ४) मुक्त परिवर्तनाची पंचरा उदाहरणांची यादी तयार करा.
- ५) मराठीतील स्वरस्वनिमांचे वर्गीकरण करून स्वरांचा चौकोन काढा.
- ६) मराठीतील व्यंजन स्वनिमांच्या वर्गीकरणाचा तत्पर तयार करा.
- ७) मराठी स्वनिम व्यवस्थेच्या वर्गीकरणाचा तत्पर तयार करा.
- ८) रुपिकर, रुपिम, रुपिकांतर यांची प्रत्येकी दहा उदाहरणे देऊन त्यांचे प्रकार सफत्याच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.

सव दुसरे

- ९) रेखाकृतीच्या आधारे वाक्यातील विविध घटक पाच पांच उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा.
- १०) चित्रकृतीच्या सहाय्याने अर्थाचे विविध प्रकार दाखवा.
- ११) रंग, शारीरिक अवयव, नातेदर्शक संबंध या संदर्भातील उदाहरणे देऊन अर्थसंग्र संकल्पना स्पष्ट करा.
- १२) वाक्यातील पदबंध आकृतीच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.
- १३) शब्दांच्या विविध जाती तक्त्याच्या आधारे स्पष्ट करा.
- १४) एखादा उतरा घेऊन त्यातील नाम, सर्वनाम शोध. त्यांचे प्रकार सांगा.
- १५) एखाद्या कवितेतील विशेषणे शोधून त्याचे प्रकार सांगा.
- १६) एखाद्या कथेतील क्रियापदे शोध व त्याचे प्रकार सांगा.
- १७) अव्ययांची यादी करून त्याआधारे वाक्यरचना तयार करा.
- १८) अव्ययांचे प्रकार सोदाहरण सांगा.
- १९) अव्ययांची रेखाकृती तयार करा.
- २०) एखादा उतर घेऊन त्यातील विभक्ति प्रत्यय लागून तयार झालेले शब्द शोधा आणि त्यांची विभक्ति स्पष्ट करा.
- २१) दिलेल्या उतऱ्याच्या आधारे विविध प्रयोगांचा परिचय करून द्या.
- २२) मराठीतील प्रयोगव्यवस्था सांगून विविध प्रयोगांची वाक्ये तयार करा.
- २३) तुमच्या प्रदेशातील बोली भाषेतील शब्दसंग्रह तयार करा.
- २४) तुमच्या प्रदेशातील बोली भाषेतील म्हणी, वाक्यप्रचार, उलाखे आणि मौखिक साहित्य (गाणी) यांचे संकलन करा.

प्रत्ययशास्त्राचा प्रश्नपत्र

१९९९ - २००० साली वाचकांचे लक्ष

- २५) विविध व्यावसायिकांच्या बोलीतील वैशिष्ट्यपूर्ण शब्दांची यादी तयार करा.
- २६) तुमच्या परिसरातील प्रमुख व्यावसायिक बोली भाषेतील शब्दांची यादी तयार करा.
- २७) तुमच्या परिसरातील एखाद्या व्यावसायिकाची त्याच्या व्यावसायिक बोलीभाषेच्या संदर्भात मुलाखत घेऊन त्याचे लेखन करा.
- २८) बियांच्या बोलीतील वैशिष्ट्यपूर्ण शब्दांची यादी तयार करा.
- २९) पुरुषांच्या बोलीतील वैशिष्ट्यपूर्ण शब्दांची यादी तयार करा.
- ३०) माषाविक्रान विषयक महत्त्वपूर्ण ग्रंथ आणि त्याचे टीकांक कोणते ते शोधून त्याची सूची तयार करा.

(टीप :- प्रत्ययशास्त्रातील प्रात्यक्षिकांन्यतिरिक्त देखील प्राध्यापकांना इतर प्रात्यक्षिकांचे कार्यवाही करता येईल.)

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

१९९९ - २०००

अंतरी पेटवू ज्ञानन्वित
उत्तर महाराष्ट्र विभाषीठ, बळगांव
दुतीयवर्ष कळम मरठी विलीव पेपर-७ (एस-७)
सामान्य मात्ताविज्ञान आधि पारंपारिक व्याकरण
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

वेळ :- ३ तास

पुस्तक नुम्ब :- ८०

सूचना :-

- १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- २) दोन्ही विभागातील उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

विभाग पहिला

प्र. १ला दीर्घांतरी एक प्रश्न
किंवा
दीर्घांतरी एक प्रश्न

१५ गुण.

प्र. २ला पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
(५ पैकी ३)

१५ गुण.

प्र. ३ला पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंकर टीपा लिहा.
(४ पैकी २)

१० गुण.

विभाग दुसरा

प्र. ४ला दीर्घांतरी एक प्रश्न.
किंवा
दीर्घांतरी एक प्रश्न.

१५ गुण.

प्र. ५ला पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
(५ पैकी ३)

१५ गुण.

प्र. ६ला पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंकर टीपा लिहा.
(४ पैकी २)

१० गुण.